

מספר הזכרונות.

א. *

אותו היום, שאני מדבר בו, אחד מימות החמה היפים היה, יום צח ונהיר. השמים מלאים זיו וכלם תכלת, וארצנו אף היא נאה ונעימה, עמוסה עמיסת כלה ביום חתונתה, מתכסה בהינומה ירקרקת של ציצים ופרחים וחום של חן משוך עליה. למראית עין הומה הכל יש כאן – הוד והדר, ששון ושמחה, יום-טוב ומזל טוב! אף על פי כן עד עכשיו אי אפשר לי להזכיר אותו היום שלא להתאנה עליו במר נפשי. הומה, שבגורת המקום היה מוכן מקודם, כאשה יפה וקנמרנית, להכאות רוחי ולהשביעני סמוררים.

לא עליכם עת צרה ותוכחה ונאצה כעין זו שבאותה שעה! הימים ימי מלחמה לארצנו, מלחמה קשה עם אויב קשה במרחקי ארץ הקדם. שתי הממלכות הנלחמות מאריזת נברז. שתיהן נלחמו בנבודה, מזו ומזו הרבה חללים נפלו, ודם רב, דם נבורים, נשפך כמים. אותה שעה מן שמים עוד לא נלחמו הצפלינים ואניות-אבה עדיין לא יקשו מתחת פני המים כבימינו; אבל גם כלי-מות שבזמנם הספיקו להרוג ולאבד בני אדם הרבה ביום אחד, להחריב ערים ומדינות ולהפוך שדי חמד, גנות ופרדסים למדבר שטמה. שעת צער ורונו היתה אותה שעה, גלו בניס מאבות ואבות גלו מבנים ויצאו לצבא למרחקי ארץ.

חתני, רוסא אמן ורך בשנים, נקרא לעבודת המלכות, לעבוד בחיל הצבא ככל אחיו הרומאים בעלי אומנתו. הוא מניח את מקומו, את בני ביתו ואת עסקי פרנסתו ועלה לארץ מגדשוריה, מקום רעם תותחים ותרועת מלחמה, להיות שם מהובשי סצעים והותכי איברים מן החיים. ואשתו, היא בתי האהובה, שבה לביתי, בית אביה, היא ושני בניה הקטנים, להתנדר אצלי בעת רעה זו. כל ימיהם להם תחולת ממשכה – סמתינים לאנרות אהובם, מצפים לשמוע היכן חביבם ומה שלום מחמד עינם ומחמל נפשם, מתגעגעים עליה, מצטערים ומהרהרים בו תמיד גם בתלום הלילה – השעה הרי שעת מלחמה, מה אדם ומה חייו? כל הבשר חציר; מקרה אחד לכל, חץ ופגע יקרה את כלם!

(* סרק א' נדפס במקום אחר. — ה מ ע ר כ ת .

ובעת צרה זו באה בתי עד משבר וילדה - והגה בנושא אחד שני הפכים באים: רגש עצבות ורגש געים; מול-סוב כהלכה ועמו ינון ואנחה. בנלוי - סנים שזחקת „משמע משא דומה“, ובסתר - אבל וכני ונפש עטמה, הדבר זה עוד הגדיל רגשי צערי. הצער הביא לידי רחמים, והרחמים היו מוסיפים אהבה להיולדת הרחמה והעלובה וגם להילד העלוב, כך-אוני, יהום באין אב.

אין שלום לי בבית ואין לי שלום, אחתה וריעות בחבר עיר. יחיד תלמד אני שם. בני אדם שם אינם קרויים אדם, אלא על שם אדמתם, ארצם ודתם ודעותיהם ומפלגתם. כל אחת מבקשת לאחוז בגלגל ההיסטוריה החוזר בעולם ואומרת להחזירו כרצונה. הללו מקרבים רחוקים, והללו מרחקים קרובים בשנאה וקנאה וצרות עין. כל מפלגה חושבת עצמה לתכלית מעשה בראשית ומלח העולם, והחברים של כל אחת ואחת מפרכסים זה את זה כזונת - כלם מכספסיסים ואסמרטונים, „גדעונים“, „שמשונים“ וכיוצא בהם. ידעונים, סדרנים וארכי-יודיקים. הארץ להם והישוב שלהם, ולבני ישראל ששופים, העומדים בעזרה מחוץ לתחומם, להם אומרים, כמו להמשוררים ב„חלוקת הארץ“ של הסופר שילה, נחלה אין לכם בקרבנו, אלהי ישראל, אביכם שבשמים הוא נחלתכם!

לולא המיול בשדה וטעם המבע שעשועי בכל עת אבדתי בעניי. ידעתי בך כפר אחד בעל בית חצרים בעיבורה של עיר, שבשכונתו הייתי דר אשתקד אני וביתי בקיץ. איש עוכד אדמה הוא באחזתו, חורש חורע ועושה כל מלאכה, ובני ביתו מקמון ועד גדול מסייעים לו. הבנים כופחים באחו ובאגמים, עומסים ומביאים הערמות לתוך הטרון. הגשים מנכשות בננים, חולבות את הפרות, מפקחות על העופות, מרביצות תרנגולין על הביצים, אוסות ומבשלות וכובסות, לשות גם צפיעי בקר בקש ובנבבא להסקה ומיבשות אותם בחמה. וילדים וילדות רועים באפר. ובעת הקציר הכל קוצרים ומאלמים וטושאים אלומות, דשים חזרים ונסים וכזבים והכל בשירים ומזמורים. נמלה קראתי לבן-אדם זה, ולביתו - „קן של נמלים“. קיימתי בי דברי המלך שלמה והייתי הולך אל גמלה זו כפעם בפעם ורואה איך הנמלים, קטני ארץ הללו מכינים בקיץ לחם, עוכדים מאהבה ועוסקים בישובו של עולם. אני שמח בהם ושמחים גם הם בי.

כך הייתי מבלה בטוב ימי הקיץ העבר, ולשנה הבאה, בקיץ שלאחריו, הייתי קיץ בעיר וקצתי בחיי מפני שאותה והמונה וישיבת כרכים הקשה. הגה אויר אחר, עולם אחר, המולה ומדומה! הלא חכמה תקרא, הגימוסיות-הציביליזציה תתן קולה - קול מרכבות וקול רעש אופנים על אבני הרצפה; קול קורא וקול נגנים: גרמוסונים, ססנתרין וסוספוגיה מבית וקמירינת בתוך. רוכלים, סמרמוטרים, ארחרסרחי, מוכרי עתנים וכל מנר מחזירים ברחובות, מכריזים ומשמיעים על סחורתם וכזבים ומכזבים!

עמדים עמדים של פנסים, של מלינראפים, של מליפונים ושל השמל עומדים כנפוזי קרוא על משמרתם בחצנפא כלסי שמיא חומים חומים של זקוקין דינור משוכים עליהם. קיצור הדברים כל העיר כלה כמו שהיא - בהציותיה, בבתי-דמים וכספים לשולחניה ובעלי כיסיה, בבתי-מקה סחריה, תגרניה וסרסוריה; בבתי-ועד למשחקים בקוביא ולקביוסוסיה; בבתי משתה לזולליה וסובאיה, רעבתניה, שכוריה וטרנגיה ובקבות של זונותיה. גם בתי-חומה נבונים והיכלי עונג של עשיריה ועם בתי-חומר וחורבותיה; דירת תושך ופחב ברימא תחתונה, מערות ומאורות, כוכן ומרתפות לאביתניה. וערוך כבד של פרצופים משונים ובריות משונות - מנהיגיה ונאניה, רמיה חכימיה ושסיה טפשיה, שרפס עזי פניה ותתקע'ט נבאיה ובעל-שכותיה, ורוב מפלגותיה ואסיפותיה ומדברניה, מסדריה וסדוריה, גיבות ואביתנות עם ו' שמותיה: עני, אכיון, מסכן, דל, מד, רש, דך, ועוד ועוד מיני קבצניה.

ובשעה ששממה עלי נפשי מהמנה של עיר והבליה, ונענעתי על הכפר גדלו מנשוא יצאתי השדה למייל שם ברחבה, והגלי היו מובילות אותי מאליהן עד בית מכיר, זה קן הגמלים.

כשבאתי פעם אחת בשעת המייל לביתו קדמוני הגמלים בכשורה טובה: פרתנו האדומה ילדה ענל! הנדתי להם אף אני: הגה ילדה בתי גם היא בן! וכרכנו את היולדות, את כל אחת כברכתה. אני ברכתי את הפרה לרוב חלב וחמאה, והם - את בתי, לגדל את בנה למול טוב, לחוסה ולמעשים טובים! הגיעה עת החליבה, העדר בא מן השדה. כל הפרות הולכות בנחת ובגדנד ראש על כל פסיעה ופסיעה, נכנעות ושחוקות כנשים כשורות וצנועות, זו האדומה נחפזת כחצופה בריצת רגלים: בכשטוש זנב ובהרמת קול שופר מרוסק מעסקי כרסה, נדחקת ונכנסת ראשונה לתוך החצר, שלא לחלק כבוד להזקנת ממנה. והענל הרך, האדמוני כלו וכוכב לבן על מצחו, כיון שהרגיש באמו מיד הסשיל זנבו, מרקד ומודקר ורין לקבל פניה, כורע על ברכיו הקדומות ויונק והומה לדדיה. האם הופכת פניה ולוחכת את פרי בטנה בנחת, בחן וברחמים. לעולם לא אשכח איך העמידה עלי את עיניה והביטה בי בשעה שהייתי מחליק בידי את הענל ומעביר אצבעותי על חלקת צוארו. הרבה דברים היו במשעעוטה של אותה הבטה. משמע מרא, שלא תכבד ידי עליו ולא תלחצנו, הם ושלום; משמע נאווה, שהיא מתנאה בילד זה מחמל נפשה ומשוש לבה; משמע נחת רוח, שאני בן-אדם סמהלכי שתים ואדוני כל הבהמות טנפפו ומחליקו. ומי יודע רוח הבהמה, אפשר היא יודעת רוח בני-אדם והיא מכירה ויודעת את כל העולה על רוחי. ובאמת רבו מחשבות לבי אותה שעה - מתוך עיני כפרה ובענל גם את בתי ואת נכדי באהבה זכרתי ונתמלאתי עליהם ברחמים. הגיתי באדם ובהמה והרהרתי: בהמה - הרי אף לה נפש מרגשת ולב לדעת; הרי היא אוהבת ומרחמת את

ילדה. מתנענעת עליו, מיניקתו, לוחכתו ומסיחה עמה כלשונה ושיחת בני מינה, כאחת משיחות חיות ועזמות. עמדתי והרהרתי מה בינה וענל שלה לבין בתי ובנה. פרה זו ילדה ומיד קמה ונתעודדה והלכה לדרכה, ובתי, להבריל, ילדה בעצב ועדיין לא הבריאה ותש פחה. זה הענל מיד כשיצא מבטן אמו וראה לפניו את העולם נשא את רגליו, כשכש בונבו והתחיל סרקד ומבלה בשוב ימיו. לא היתול, לא כריכה, לא עטיפה בכסתות והוא בריא אולם ונכדי, בן בתי. גולד גולם, ובן שמונת ימים כנס לברית ויסורים באו עליו - נמול ונעה בבכי מפני הכאב הגדול, ועדיין התךד מים זה שוכב מוחתל ומלופלף כתולע בחתולתו ואינו מוצא ידיו ורגליו, ועד שינרל ויעמד על רגליו הוא עתיד לבמה וכמה יסורים וחלאים רעים - לבעבועין, לאסכרה ולסרטכי וכיצא בהם, וסופו להולי מעיים, לתחתניות ולכאב שינים. הגיתי גם בכפרי מכירי, הדיזם ופנן זה אינו ידע נימוסים מקובלים והוא נתן בשקט ושלוה וחי בנחת. שויתי אחרו ואת ביתו עם חכמים וחכמות של בני עירי, שויתי, הרהרתי - ודומכתי! - - -

ב.

ואותו יום מימת החמה, שבו מדובר כאן, כאורה מתבקש בא לאחר כמה ימי סנריה, רח נשם וצינה, משמה את הבריות ב, צפרא טכא' וכדמדומי פנים - פני חמה היפות. ולי מה יקר היה יום זה, בהנלותו אלי בהשכמת הבוקר, כשאני עדיין על משכבי ויוציאני החוצה לראות בשוכו ולהתענג בו גם אני - ועונג ומנחה הרי התאויתי בכל לבי ובכל חושי ורמיח אברי לאחר ישיבתי זה כמה ימים בבית, מסנף נפשי בקריאת ספרים של מה בכך, בשאלות ואכעיות משונות, שאין לישובו של עולם צורך בהן. אמרתי בלבי, זה היום שקויתי לו, אצא השדה, אניל ואשמח ואמיל בו.

ומהשבה טובה זו רחמי מצרף לה ננינה, ובתוכי מתננן שלא מדעהי. הלא היא ננית רח אלהים שמבראשית כתוך התוהו ורובו; אותו הרוח, שעולה במהשבה תחלה למעשה יצירה; הוא ראשית דרכי היוצר, שהיה מרחף על פני תהום עד ילא נברא העולם, והמרחף בכל משנברא העולם - דובב קנה וסוף על פי יאור ויד נהרות, ינובב קמה, משיה תבואת שדה ומרגן עצי היער, קורא למי ים ויהמו נליו. והוא הוא הרוח באנוש, המננן במסתרים בכל קרביו - על העצבים ומיתרי נפשו; מעירם ומעוררם לפעלם, ממנו הנשילב, ועל ידם מחשבותיו; וכל מעשיו, טובים ורעים, קלים וחמורים, עצובים ושמחים נעשים על פיו. לפום ננינה המעשה, כשם שנוננים כך מרקדים - הוא „הרוח ממרום“, „רוח הקודש“, היא ה„בה-קולי“ המפוצצת בקרב התווים ובעמקי נפש המשוררים, וקול ננינות-סתרים מתלבש בדברים

ויעבוד סידם. וגם בני אדם הדיזמים כנגן הרזח על עצביהם יסתהו סה מדעתם
ושלא מדעתם וירונו מסוב לב או מכאב לב, בקול רם או בחשאי, בקול דממה
דקה בעלמא.

נגינתי החשאית מסוב לב בבוקר נעים זה מצטרפת בי למחשבות והרנשות
נעימות. ועל רחמי עולה אידיליה רבה של חיי הכפר ככל נוסחה – חיים של תמימות,
ששופה כמשמעה; חיים של שלום ושלוה, של עבודה ושכר טוב. אכרים חורשים
חורעים, קוצרים ונושאים ברנה אלומותם. הם נתונים בשקט ושלוה. ישליו יושבי
צריפין, בתרחומר שקועים בבין חציר ואילנות כקני צפרים. הנרות מלאים בר ללחמם
וחציר לבהמה. ודי יבול ננים באסמיהם. עומת מטילים ביצים, מחממים וממליטים
אפוחים. פרוח מיניקות ובקרים רועים באנמים, נס עגלים ובני צאן שם, רצים
והקדים וכלבים שומריהם הודסים אחריהם. הרועים הדעיותיהם האהובות מחללים
הצללים ויושבים בין המשפתיים, או מלקטים סקועות שדה וכמהין ופטריות ביערים.
אדם ובהמה וצפור כנף כלם חיים בששון כאבותיהם הראשונים לפנים בנידעין!

ועולה על רחמי הכפרי מכירי, הוא הגמלה וביתו, קרהגמלים הבודד, ושדי
תבואה – דגן, חפה ושעורה עומרים אותו מסביב עם גני ירק: פול וקמניזת,
בולבסין, דלועים וקשואים ושאר מיני ירקות. ולפני שער הגדר של קנים פרוח
ועגלים רובצים בצל האילנות ומעלים נדה, כשבאים מן המרעה כחום היום בצהרים.
כמקומת מבפחים ושלוים הללו הייתי משכים ומעריב לטייל ברן יחד בעלי כנף
מצאי בוקר וערב. הייתי משתפח שם אצל תעלה ארוכה על גבי עשבים רעננים
ומפה אזני ושומע קול „הדפקי בבריאה; מקשיב שריקות הצלצל בבין חציר ודלונ
של הארבה בעל כרעים, המנתר בצמחי הארמה, זמזום זבובים ויתושים ומשק דבורים
ובני ילק, הפוחים באויר העולם; קול נביחת כלב, קעקוע תרנגול, צהלת סוס כבול,
הרעה באפר, וקול הברה נשואי הרזח ממרחקים. גם זכר הענל הרך בא לפני עם
ראשו ואזניו החמדות ועם כוכב לבן על מצחו, כשהוא רובץ על כרעיו ויונק שדי
אמו, שמלחכתו ברחמים, וזו האם ובנה זה מעלים על דעתי את בתי ואת נכדי
היקרים, כשהיא חולצת לו שד באהבה והוא משרבב סיו כצינור, אחוז פטימא של
דד ויונק ואינו מניחה עד שתקפתו השניה. אני מדמה אותו כמעמדו הזה ונכרו
גענעי עליו, רחם ארחמט מאד!

ובאותה שעה שהגיתי בנכדי, בענל ובפרה עלה במחשבה לפני לעשות נחת-
יח לאשתי ואמרתי בלבי, היום אלך אל „גמלה, אקחה חלב וחמאת פרה זו ותלבב
לביבות ונאכל למעדנים. אבל מיד נקפני לבי – והואךן אתה תאכל והענל ירעב,
חלב אמו הרי תקח לך ותחסר לחמו! נמלכתי ועשיתי חסד עם הענל מחמד, מחליף
את אמו בפרה אחרת וחשבתי לי זאת צדקה. ואני מחשב ומנגן והאזה לנידוני בהעלם

אחד נגינה בסגנית, תחילתה בחשאי, בשפה רפה ונקול דממה דקה וסופה בקול רם ובסלסול, בניזון ובתחננים עד שאשתי נתחלחלה והעמידה עלי פנים של רזנו ותמהון לבב כאומרת: מה לך?!

— אלך אל „הגמלה“... אקחה נגינה וחמאה ותלכבי היום לביבות, תלכבי — אמרתי לאשתי, מבלבל מהבטת עינה בי בכעס.

— מה יום מיומים? — אמרה לי בנגינה של תמיד — לשמחה מה זו עושה?

— אפשר נלך ונסייל שנינו? הבוקר הרי טוב ויפה לסיול — אמרתי לה בלשון רכה

להיטיב מזלי. והיא לי בעקימת הוטם, בתמיד ובניגון:

— כלום נטרפה דעתו של ההוא גברא!... ככל מעשי אקח ואסייל עמו

בבוקר השכם!

סקול נגינתה של אשתי, מוכת-לב במבע ברייתה, למדתי, שהיא שרויה הפעם בצער, חמת רוחה השקיפה מעט את רוחי והתחלתי לסדר לעצמי סדר היום בשובה ונחת. רוחי בכלל כאויר העולם הולך ומשתנה תמיד. ובאותם הימים היה נוח להשתנות ביותר. סחלה מהלכת, או מנסה של גירוי עצבים קראו להילוסי הרוח, שמתרנש ועובר מרגש לרגש: מיטן לשמחה, מתקוה טובה ליאוש. כשירה לקינה, מאהבה לאיבה, מתפלה לתפלה, מתהלה לתהלה ולהפך, כהשנות הרוח בתורף עשר פעמים ברנע אחד. קול מחדד בתי נשמע סתאם, התינוק נעור משנתו בבכי וצעקה גדולה ומרה ואין להשתיקו לא בחלב שדים ולא בנרנד העריסה ולא בלחש לעץ-הרע. השכנות באות בתחבולותיהן — זו בנלנול ביצים וזו בהתכת שצוה וכיצא בהן והתינוק צועק, מושך ומקסל רנליו על כרסו, נוגח ונועה בכביה ואינו פוסק. בתי מבכה על בנה, אשתי-גם היא נאנחה ואני מר לי. קול בכיו של תינוק כמחט בבשרי.

בא פרוונקא והושים לי דרך הפתח כדרכו את העתון בן-יזמו. הריני מרלג על „מאמרים“ ומאורעות היום ונותן עיני ברשימת שמותם של אנשי חיל הפצועים והמומתים במלחמה. מתוך הפצועים קשה על מקום-החבישה כשם חתני הרופא נצנץ לנגד עיני — ונודעזעתי! עיינתי יפה יפה ומצאתי אות אחת מן השם כמושטמשת. ועוד אות אחת כנקודה של צואת הזכוב ישבה על ראשה, ואם אין אפילו שמו של חתני ודאי הרי ספק יש כאן, וזה בלבד היה די לזעזע את עורקי, להעיר את רחי ולהרעישו ולהעלות רתיתת דמי עד למדרגה העליונה. כל העצבים בי נעשים כנור לרוחי הסוער — והגה נהימה ונגינה עצובה והומיה בגפשי! מרה נפשי על חתני על בתי ועל בניהם הקטנים. אני רואה בדמיני את אביהם מוטל בין פצועים ומדוקרים וחללי חרב, סגרי אדם ופגרי בהמה גם יחד, פסקוק-ראש, תלושי איברים שבורים ומחוסקים, ולבי ססייעני ואומר, אכן מת אביהם, והוא הבכי, שהתינוק סופד ומיילל. מזלו רואה, שיתום הוא, אין אב!

ג.

קול בכיו של התינוק חביבי והמעשה בחתני האומלל הממוני והריצוני מביתי. הנשי צער וחמלה, יסורים וננעי בני אדם חונקים אותי כעצם בנרזני, ותמנות וחיונות מדרדודי לבי אימים יבהלוני-גיההרנה מלא ניות. קול תרועה, כלי מות דעמים. דם ואש, ופגרים וטססים ופצועים מפרפרים. עיש ובני נשר מנקרים ופורחים וכלבים מחכים! אני הולך נרעש ומבולבל ואיני יודע לאן אני הולך ולאן הנגלים. והנה חלקת השדה, והנה ברק החרמש השטון מעופף על פני. שבלים נקטפות ונופלות שורות שורות - הכורת בא עליהן. אחרי הקוצרים מעמרים באים, פושטים על החללים וצוברים חמרים חמרים כגלים על תלמי שדה. לגיונות של תבואה עדיין לנדם עומדים למיניהם לקומתם ולצביזנם. שם החטה, סקלתו ושמו של משפחת צמח, עומד בכובד ראש, מראהו צהוב ונציץ כעין הזהב. ועל ידו השיפוף, צמח - עושה קמת, שם גם זה. הקטן בתבואות, וראש שכולת לו כזנב שועל ואצלו השעורה המזנים המזנים, כלם מוכנים לנסול בתוך חללי חרמש על אדמתם ועל שדה אחוה. מבין הערימות, קברות הבחירים הללו, קול נהי בא לאוני, והקול קול ה"קדישי, שאילן זקן כסוף ורצוף אומר: בדד הוא עומד באמצע השדה, שדה-הקברות הגדול, הזמה ומתגודד, סופק את כפיו ומוריד לעפר ראשו. פרחי שדה קטנים, שרידי תורב, יתמים נעזבים באין מחסה וצל יומם מתכמשים וטבלים ונופלים על פניהם... אהה בתי, אוי חתני, איראוי נכדי! צעק לבי - ורחמי הסוער נשאני הלאה. הלאה ואבוד עשתונתי.

קול ברמה הגיעני, הקיצותי - והנה הים לנגדי. זה היס-השחור נהם, הולך וסוער. כסוסים אבירים זקופי רעמה, מנתקי מוסרות ומורקי אפסר ורסן מפניהם, נהלים ומשתובבים בשצף קצף - גלי ים צהורים ואדירים בזעף מתרוצצים, זה את זה דחים, נרדפים ורודפים, מתגמלים על ראשי צוקין ומודקרים מעל צורים וסלעים, העומדים לפניהם בחוף. ים זועף זה הוא לי למשיב נפש. ירעם לו הים וישא קולו. מפני קול שאונו לא נשמע קול המונה של נפשי. סערת רחמי עולה ומתערבת בסערת סימיו ומתבטלת והולכת, והזיון תהום רבה מאפל על חזיונות דמיוני - התגח דעתי!

הריני מוציא מחיקי כליהקטרה: בייטבב וביינפרורין לשם יחוד סבב ומפייר, כרך ועושה אפיפיירן, מצית בו את האור ונתנו במי ומעשן, ועשנו מפצל ועולה ענלים ענלים. לריח אפיפיירוני חשוב בא טייל אחד, שעבר עלי, להדליק באורו את אפיפיירונו ברשותי. הטייל עתון בידו, ממש שמו זה וסימנו זה, שקראתיו היום בכוקר. ברשותו נטלתי את העתון ועיינתי ברשימת הפצועים והגהרנים שבו ומצאתי

אותו השם, שבקשתיו, מפורש יוצא בכל אתיותיו כהונן ואינו כלל כשם התני. גם אותה האות, שחשדתי בזוב, לא ישב עליה זוב ולא היה נוקד אותה מעולם. ראיתי - ונהרו פני! עוד הפעם עיינתי וראיתי - ותחי רחי! ומתך רוב שמחה תקצתי לור זה כפי, מסור ונתן לו במדה גדולה שבה והודיה, תהלה ותפארת על חסרו עמי עד שנתאדמו פניו מבושה ותמהון, והיה שמח להתפטר ממני, ודאי אומר עלי בלבו: אותו אדם אינו אלא מסורף ויצא מדעתו.

האוויר הצלול, הסופג ריחות טובים של אילנות ועשבי בשמים, נשואים מלמעלה מראשי ההרים, ומבקעות ותלוליות מלמטה - נתן לי כח ועצמה, שמחת נפש ותקוה טובה, משכיחני את העיד והמונה, מסיח מדעתי את הכל. אף רנשדתי אחזני, רנש אהבה ותפלה זכה לרבן עולמים, מעין זה שאוחז אותי פעמים בשעה שאני מטייל יחידי במרחבי שדה ועולמו הנאה: מעין זה שעושה אותי טוב וישר ונתן בלבי אהבה למקום, ליוצר הכל ורחמים רבים על כל מעשיו, מאדם ועד בהמה וצומח ועד דומם. הרנש הזה שאחזני באותה שעה העלה מקרב לבי דמעות על עפעפי, דמעות של נחמה, של שמחה - וגם יתן ואנחה!

ועתה בעת רצון שלי - אמרתי בלבי - בעת רצון זו, שלבי טוב עלי וטוב לכל. וגפשי חשקה לחבק את העולם כלו, ובעת כעסך, אתה ים שחור וטורא, שנליך מתנעשים בקצף ומשתערים כחיות רעות לשפת ים באכזריות חמה לבלוע את הארץ-עתה אין אתה כלבבי! וזה לי לשונך, נכריה המית נליך. לא משורך אני היזם! כלב כבול אתה לי ים זועף, כלב אסיר, במחילת כבודך! כלב רע זה מתגפל על ימין ועל שמאל ומקשה לבו מהבין שהוא כבול, שאחזנו הגביל לו מקום מצומצם כמלוא הגבל שבצוארו ואמר: עד סה תבוא ולא תוסיף! זעפך, ים זועף הרי הוא זעף חנם ללא הועיל. זה אלפי שנים אתה, עתיק יומין, מתאוד עח להשליך מעליך הכבל, להרום ולעבור את הנבול - ולשוא יניעך! זה אלפי שנים אתה נגרש ומתרעם, מורד וחזור ומורד, נליך יהמיון, ישאו קולם - ואדיר במרום ישתיקם. תגעש ותרעש בכחך הנדול ולבסוף תאלם ותעמד מזעפך!

עתה הניחה לי ים זועף, קורת רוח תבקש נפשי ולו גם לשעה אחת. זעף חנם זה שלך הרי הוא מזכיר השישת כחם של כל היצורים, שאין לדין עם שהתקף-מהם; הרי הוא מדכא רחי, מאבד כל תקוה, מצער ומענם נפש. לראות נכור חזק ואמיץ פח, ואף הוא מנוצח ונופל בנופלים כחלש וקטני ארץ - אין בעולם צער גדול כמותו. שמשון הגבור, מחתת מלשתיים זה, שהמיל עליהם אימה ופחד, הלא ידוח הלב לראותו בעניו, כשהוא סומא ותשוש כח, אסור בנחושתיים ומשחק הוא להם! - עתה כשהשעה שעת רחמים לי, רוחי נח ושירו שיר טוב ונעים עמי, לראותך ים נגרש בשעת זעפך וקלקלתך לא אוכל, והמון נליך לא אשמע.

לא משוררך אני הזים!

ורחמי הטוב אל מי מנחות ינהלני, לאותה הבריכה, ההולכת אט בשובה ונחת ובענות חן שם בעמק בין זרים עמוסי דשא חורשה של אנונים. שם קול המחנה ינשא ממרחק, והזון שבצוארי הבהמות הרועות בשדה ישמיע יד קולו; שם בת־קול של ילדים וילדות משחקים ושל ננינת הנערות הקוצרות מניעה; שם באחת הגינות ילבלבו הקשואים, יבשילו האבטיחים, חוֹ הַחֲמִיץ, גבוהת הגבעול, זוקפת פניה השזופים ומוקפי עלים צהובים כלפי חמה הזונמת; שם ממקור גנוז בעמקי ההרים סילון של מים חיים מבצבץ ועולה, מקלה ויורד בחשאי בזרם מסולסל על גבי חציץ וחלוקי אבנים משונ־הגנים עד שמבעבע ומשתפך לתוך הבריכה! – לאותה הבריכה הבודדה והחבויה רחמי ישאני, על גבי עשבים רכים תחת צללי ערבי נחל ירכיציני וְאַל־תֵּשִׁי, בת צמח, הנאוה והמעוננה, סוקרת לי בסיקור עינים קמנות ומרסיבות, עיני תכלת כוהר הרקיע. גם בספר תניך בידי שם אלך, מתעמק בקריאת „שיר השירים“ הַלֹךְ ומסייל בחזון עם שולמית היפה בבנות ציון. יחדו נמתיק סוד, מרחיקים להלוך ברנש במשעול צר בין אילנות גבוהים מזה ומזה, המיישרים ונמשבים עד שדות וסרדים של כפר בקרן בן־שמן. שם הארץ נותנת למכביר יכולה ועץ יתן פריה. השזיפים משחירים, הדונדבניות מאדימות, האפרסקין מורחים, התפוח והאננים מתבשלים והנפך עושה ענבים!

אותו העמק, הבריכה והגנים שם הלא הם נֶן־עדני מקדם באביב־ימי, בעוד כחי חדש עמי ורואה חיים עם אשת נעורים, חברתי ועור כננדי. יחדו בלינו שם עתותינו בנעימים, מסיילים שם ברנש ושמחים בכל ימינו. ועד עתה גם בימי הַר־סי, לעת זקנה ושיבה, זכור אזכרנו עוד, ומרחוק מעיר מטרי, עיר הזמיה, רבתי עם, ומשפת היס־השהור והוועף אשא שלום למקום השקט וכמח זה, שלום לבריכה השאננה ולמי מנחות שם!

ד.

בחזירתי לביתי עליתי דרך משעולים במעלה ההרים, ומבמתי ים עברתי דרך בת־הקִיץ. בין נתיבות עקלקלות, מסוככות מלמעלה כסוכה בסככי אילנות, נועם בנגים אצל הגדר ונפיהם נוטים לחוץ ועולים ומסתבכים בצמרתם יחדו. ובשעת סמטוט ולחישא ושיחה במלה, כדרך השכנים, זה עם זה, ואנב חיכוך ועקיצה זה את זה, הם טאנים מקום לזהרורי חמה, העוברים בנייהם ויורדים ומשתרגים מעשה רשת מאור וצללים של עפאים על גבי האדמה למטה ועושים לה תורי זהב עם נקודות הכסף. האויר שם מקומר אהלות וקציעה, נרקס וצפורן וקפריסין, קצה וכמון ושאר עשבי

בשמים. בעלי-כנף שרים וצמוחת-כרמים – כחוללים! דומה, לבעבור תהיה חן המקום וכל כבר הים עלי הראני הטבע כאן את כל אלה.

עבר קציר. אין דגן ואין קמח בשדות. פנה הודם והיו מרעה לעדרים. הועם רחוי. תושי מרנישים ומריחים את העיר מרחוק. עוד מעט ואני בעיר!

ובאחד הרחובות כמראה אדם נראה לי מרחוק בין העוברים ושבים. זר הלוכו יגברי הוא בלבושו. כמין פסקיא רחבה ואדומה הולכת דרך שכמו מיין ומשכת מעל חזהו ויחדת עד מתגז משמאל, וכנר שאינו יודע מבראות העיר הוא פוסע ועומד, עומד ופוסע לסירוגין וצופה ומביט. לא עברה שעה קלה ואני הולך וקרב אצלו. כמדומה לי שהוא מכירי, והפסקיא המשונה שעליו כמדומני נפש חיה היא. אמנם כן, נפש חיה – ענל רך, כפוח ארבע הרגלים מוסשל עליו ותלוי-טוף, זנבו למעלה וראשו למטה. זהרי חמה נופלים לתוך עיניו, הקמות מעילוף ועיסוי, מבהיקות ומנהצות כעין הזנונית. לשוני צרובה ומצומקה ויצאת מתוך סיו. ומיד נכנס האדם ומשאו זה שעל נבו לאחת החנויות באותו הרחוב ואני מבלבל דהוף ומבוהל – אהריו. גכנסתי, ראיתי וצעקתי! החנת הזו היא אמליה. שם אונקלאות נעוצים בכתלים ובשר זאחוריים של „נסת דקת" תלויים בהם. הקצב משמש בבנדי כהנתו אצל סרן – הוא המזבח שם לקצב עליו את הבשר, וקרדום בידו, וענל הי עקוד מתגלל אצלו על הארץ. כתם לבן הבהיק לפני מעל מצחו – ונתעתי לאחורי! הי ענל – זהו הענל, אותו הענל, שכך נתחבב עלי, למבח יוכל! הוא נאלם ולא יסתח סיו. הרב המוח מעופפת עליו והוא שוכב נדהם בלא כת. ונכרי, בך-נילו, נראה לי במחזה. לוקח מזרועות אפו ואיננו. סרחה נשמתו!... רעדה אחזתני. ואלמלא אותו האדם מכירי, פועל שכיר בקנהגמלים, אלמלא הוא, שתמך בי, נפלתי משומם ומתעלף ארצה. אדם זה שואל: מה לך? – ואני הדבור מסתלק ממני ומראה לו באצבע על הענל. חה הקצב מדמה בלבבו, שאחשדהו בעבירה – בנגבה, או בלקיחה מן הגנב. קוסף ונשבע, כדי להניח את דעתו, שהענל קנין כספו. ופועל שכיר זה מעיד עליו, שקנה אותו בדמים יקרים. הענל הרי רך וטוב ובשר ינעם מאד, ולפיכך לא עמד הקצב על המקח והרבה במחירו. ועד שהוא הולך ומספר בשכחו של הענל נסתכלתי בסניו בזעף, הניעותי ידי ונסתי החוצה משועשם ומשונע ממראה עיני ומשמע אזני!

רחוי סוער. קולות משונים ומעורבבים יחד נשמעים בי. קול ענל וקול נכר, קול אם וקול סרה. קול דמי הענל יונק שדים צועקים לי מן האמליה. וקול נכרי הרך, נמול וכואב עולה באזני מעריסתו. קול אם רחמניה ואשת נעורים, עניה סוערה לא נחמה. בוכה וכתאבלת, וקול סרה בשדה עולה על גביהן. סרה עלובה, אם שכולה גועה על בר בטנה, שנלקה ונוול מלפניה. בבקר היה ולעת ערב איננו!

היא מחפשתו בעיניה; שואפת ומריחה בנחיריה; מעפרת בעפר בקרניה; בעצמת זמאבכת במלפיה; הזמה ומהמה, קוראה לו בגרון - ואיננו!... רחמי הלך וסוער, בנפשי תשקה, תהרזובו, קולות וצעקה - צעקת חללים, הנפת תריסין, בוקה ומבוקה, המולה ומחומה וערבוביה גדולה - כלה אידיליה. שדה ויער, כפר ועיר הכל קחם אוסל! נענית לך, ים נגרש! יהכו יחמד מימך; ירעשו יתגעשו משברך; יתן תהום קולו וירעמו בגיגלים! מה לך הים אם ועפך ועף הגם. הלא נאדר בכח אתה ולא הלך לך בדעת. בגדול זרועך תהמרמר לכל מעצור, תבוז לחתחתים בדרך, וכרוב גאונך תרהב להשתער על איתנים - הררי עד ומוסדי עולם. הכלב עז נפש גם להיזהר במרחם יחריץ לשונו! הלא כסלתך - עזותך ועחך. ואני -

ועוד אני מדבר עם לבי והנה יד ננעה בכנף בגדי - ונתעוררתי. וסנית לראות והנה לנגדי היקפור. זה כלבי הגאמן, שבכניסתי לחצרי בהול ומבהל שמה לקראתי, מרקד ומקסין לפני, מלחך כפות ידי באהבה ומכיש בי בחמלה, דאי נשחני פני אותה שעה והיה מרגיש בצערי.

- כך, כך, היקפור חביב! - אמרתי לו, מעביר ידי על ראשו ועל צוארו - כסלתך זוהי עזותך, עזות כל נריה נבערה מדעת ורבת כח, והאדם הלא בינו מקשינו - מה כחו ומה גבורתו, הכל הבל ושוא תמורתו. אך בקנאת סמליא של כעלה, שנמלך בה היוצר, בקנאתה וכעת אפה נעשה האדם!... ירעם לו הים ומלאו; ירעשו איתני ארץ; מוסדי הבריאה ירננו; יתגעשו כבירי לח; יהמו, יהימו, ינחמו - - -

- הם! אל נא ברעש וחפזון, הילך ישן! - אומרת לי אשתי הבאה כנגדי ונערת בי בקול דממה, כשנכנסתי הביתה ברעש ורונו ועדיין משועמם ומבולבל. - מאין תבוא והיכן היית שוזה עד עתה? חטק עבר והלך לו!... למה נחכאת לברוח, ולמה נפלו פניך?... זה כבר הכל מתוקן לסעודה והוא הלך ואיננו! כמדומני שרעב אתה ועת לך לאכול. סעודתנו היום טובה ובריאה, טובה מאד. תאכל ותתבסס לך. צלי קדרה היום... בשר ענל...

- מהימהמה! - שאנתי כאדי, מרתית בכל אברי.

- משונע ומסורף ההוא נברא ויצא מדעתו! - אמרה אשתי בנויפה, מעמידה צלי פנים גזעמים - כלום בשר ענל לא טוב למאכל? פרא אדם! - - -

